

Covenant & Conversation yazılarına yönelik cömert sponsorlukları için **The Maurice Wohl Charitable Foundation**'a teşekkürlerimizle

Sprintler ve Maratonlar

Ahare Mot – Kedoşim 5781

En yüksek zirvesinde, benzersiz, tekrarı olmayacak bir liderlik anıydı. Kırk gün boyunca Moşe, Tanrı ile söyleşmiş, O'ndan taş levhaların üzerine yazılı halde Kanunu teslim almıştı. Sonra Tanrı ona, halkın Altın bir Buzağı yaptığını bildirmişti. Tanrı'nın onları imha etmesi gerekecekti. Çöl yıllarının en ağır kriziydi ve Moşe'nin bir lider olarak sahip olduğu yeteneklerin her birini seferber etmesini gerektiriyordu.

Moşe öncelikle Tanrı'ya, halkı yok etmemesi için dua etti. Tanrı kabul etti. Sonra Moşe dağdan indi ve halkı Buzağı etrafında hoplayıp zıplarken buldu. Hemen levhaları paramparça etti. Buzağıyı yaktı, küllerini suya karıştırdı ve bu suyu halka içirdi. Sonra halka kendisine katılmaları için çağrıda bulundu. Leviler çağrıya cevap verdi ve üç bin kadar kişinin öldüğü kanlı bir cezayı yerine getirdi. Sonra Moşe tekrar dağa çıkarak kırk gün ve kırk gece boyunca dua etti. Ardından, yeni bir levha seti hakkedilene kadar kırk gün daha Tanrı'nın yanında kaldı. Nihayet, Tişri ayının onuncu gününde, Tanrı'nın Yisrael ile olan antlaşmasının geçerliliğini koruduğunun gözle görülür bir işareti olarak, elinde yeni levhalarla dağdan indi.

Bu olağanüstü bir liderlik gösterisiydi; bazı zamanlarda gözü pek ve kararlı, diğer zamanlarda yavaş ve ısrarlı. Moşe her iki tarafla da yüzleşmek durumundaydı; Bene-Yisrael'i *teşuva* yapmaya (tövbeye) sevk ederken, Tanrı'dan, bağışlayıcılığını ortaya koymasını arz ediyordu. O anda, "Tanrı'yla ve insanlarla güreşen ve başarılı olan" anlamındaki Yisrael isminin gelmiş geçmiş en somut örneği Moşe.

İyi haber şudur: Bir zamanlar bir Moşe olmuştur. Onun sayesinde halk hayatta kalmıştır. Kötü haber şudur: Bir Moşe olmadığı zaman ne olacaktır? Tora'nın ta kendisi "Yisrael'de, A-Şem'i yüz yüze tanımış olan Moşe gibi bir peygamber daha çıkmadı" (Devarim 34:10) demektedir. Kahramanca bir liderliğin olmadığı bir ortamda ne yaparsınız? Bu, her ulusun, kurumun, cemaatin ve ailenin yüz yüze kaldığı bir meseledir. "Acaba Moşe ne yaptı?" diye düşünmek kolaydır. Ama Moşe her ne yaptıysa, Moşe olduğu için yapmıştır. Biz Moşe değiliz. Bir aşamada büyüklükle temas etmiş her insan grubunun bir süreklilik sorunuyla karşı karşıya kalmasının sebebi budur. Bu, yavaşça düşen bir grafiği nasıl bertaraf edebilir?

Cevap bu haftaki *peraşada* verilmektedir. Moşe'nin elinde ikinci levhalarla dağdan indiği gün, her yılki tarihi yıl içindeki en kutsal gün olan Yom Kipur haline getirildiği zaman, ölümsüzleştirilmiştir. Bu günde, *teşuva* ve *kapara*, tövbe ve kefare, her yıl tekrar edilecekti. Ancak bu kez, kilit isim Moşe değil, Aaron; Peygamber değil, Koen Gadol olacaktı.

Dönüştürücü bir olayı işte bu şekilde ebedileştirebilirsiniz: onu bir ritüel haline getirerek. Max Weber buna, karizmanın rutinleştirilmesi adını vermişti.¹ Bir kere olmuş ve bir daha asla geri gelmeyecek bir an, bir kere olmuş her zaman tekrarlanacak bir seremoni haline gelir. James MacGregor Burns'un, klasik eseri *Leadership*'te ifade ettiği gibi: "En uzun ömürlü somut liderlik hareketi, bir yandan ahlaki liderlik uygulamaya ve diğer yandan ihtiyaç duyulan sosyal değişimi, yaratıcı liderler dünyadan ayrıldıktan çok daha sonraları bile güçlendirmeye devam eden bir kurumun – bir ulus, bir toplumsal hareket, bir siyasi parti, bir bürokrasi – yaratılmasıdır."²

Farklı Hahamların, neyin *kelal gadol baTora*, "Tora'nın büyük bir ilkesi" olduğu hakkındaki fikirlerini öne sürdükleri dikkat çekici bir Midraş vardır. Ben Azay'a göre bu ilke "Bu, insanın tarihinin kitabıdır: Tanrı, insanı yarattığı günde, onu Tanrı'nın suretinde yaptı" (Bereşit 5:1) pasuğudur. Ben Zoma, daha kapsayıcı bir ilke olduğu görüşündedir: "Dinle Yisrael; A-Şem Tanrı'mızdır; A-Şem, birdir." Ben Nanas, daha da kapsamlı bir ilke olduğunu söyler: "Akranını kendin gibi sev." Ben Pazi'ye göre, daha da kapsamlı bir ilke vardır: "İlk kuzuyu sabah sun ve ikinci kuzuyu akşam üstü sun" (Şemot 29:39) – veya bizim bugün söyleyebileceğimiz şekliyle, Şahrit, Minha ve Arvit. Tek kelimeyle: "rutin". Bu öğretisi şöyle sona ermektedir: Kanun, Ben Pazi'ye göredir.³

Ben Pazi'nin sözlerinin anlamı açıktır: dünyadaki tüm yüksek idealler – insanın Tanrı'nın suretinde olması, Tanrı'nın bir olduğuna yönelik inanç, akranlarımıza duyulan

¹ Bkz. Max Weber, *Economy and Society* (Oakland, Calif.: University of California Press, 1978), 246ff.

² James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Harper, 1978), 454.

³ Bu kısım, Talmud'un *agada* (kanuni olmayan) öğretilerinin toplandığı *En Yaakov* kitabına yapılmış *A-Kotev* adlı açıklama eserinin Önsöz'ünde aktarılmaktadır. Ayrıca Maaral tarafından *Netivot Olam*, *Aavat Rea* 1'de de alıntılanmıştır.

sevgi – kalbin alışkanlıkları haline gelen davranış alışkanlıklarına dönüşmedikçe pek az öneme sahiptir. Hayatın tam olarak ne anlama geldiğini, büyüklüğün ne olduğunu ve nasıl yaşamak isteyeceğimizi aniden anladığımız, o berrak görüş veya aydınlanma anlarını hepimiz hatırlarız. Bir gün, bir hafta veya en çok bir yıl sonra bu ilham solup gider ve uzak bir anı haline gelir; bizse eskiden olduğumuz gibi kalırız – değişmeden.

Yahudiliğin büyüklüğü, hem Peygambere hem de Koen’e, yani bir yandan ilham veren simalara, diğer yandan gündelik rutinlere – *alahaya* – yer vermiş olmasıdır. Bu rutinler, yüce vizyonları alıp, beyni tekrar yapılandıran ve nasıl hissettiğimizi ve kim olduğumuzu değiştiren davranış kalıplarına dönüştürür.

Yahudilik hakkında Yahudi olmayan biri tarafından yazılmış, okuduğum en alışılmadık yazılardan biri, William Rees-Mogg’un makroekonomi hakkındaki kitabı *The Reigning Error*’da yer alır.⁴ Rees-Mogg (1928-2012), *The Times* editörü, Sanat Konseyi başkanı ve BBC başkan yardımcısı olmuş bir finans gazetecisiydi. Dini açıdan, sadık bir Katolikti.

Rees-Mogg, kitabına, *alaha* Yahudiliği’ne yönelik tamamen beklenmedik bir övgü nidasıyla başlar. Bunu yapma sebebini de açıklar. Enflasyon, der, bu örnekte parayla bağlantılı olan, bir düzensizlik hastalığı, bir disiplin arızasıdır. Yahudiliği benzersiz kılan şey, diye devam eder, kanuni sistemidir. Bu, Hristiyanlar tarafından “yasalara kuru kuru bağlılık” diye haksız yere eleştirilmiştir. Aslına bakılırsa, Yahudi kanunu, Yahudilerin devamlılığı için asli bir gereklilik olmuştur, çünkü “hareketlerin test edilebilmesini sağlayan bir standart, tutumun düzene sokulması için bir kanun, sadakat için bir odak ve insan doğasının enerjisi için bir sınır tedarik etmiştir”.

Tüm enerji kaynakları, özellikle de nükleer enerji, bir tür sınırlamaya muhtaçtır. Bu olmazsa tehlikeli hale gelirler. Yahudi kanunu her zaman Yahudi halkının manevi ve entelektüel enerjisi için bir sınırlayıcı kap görevi görmüştür. Bu enerji “Basitçe patlamış veya etrafa saçılmış değildir; sürekli bir güç olarak kullanıma geçirilmiştir”. Rees-Mogg, Yahudilerin sahip olduğu şeyin modern ekonomilerde eksik olduğunu öne sürer. Bu şey, ekonomilerin patlamalar ve çöküşler, enflasyon ve resesyon olmadan gelişmelerine olanak sağlayan bir öz-kontrol sistemidir.

Aynısı liderlik için de geçerlidir. *Good to Great* adlı kitabında yönetim teorisini Jim Collins, büyük şirketlerin ortak yanlarının, bir *disiplin kültürüne* sahip olmaları olduğunu öne sürer. *Great By Choice* adlı kitabında ise “20 Millik Yürüyüş” ifadesini kullanarak, öne çıkan örgütlerin, sprinte değil, maratona yönelik planlama yaptıklarını belirtir. Özgüven, der, “motive edici konuşmalardan, karizmatik ilhamdan, çılgın enerji toplantılarından, temelsiz

⁴ William Rees-Mogg, *The Reigning Error: The Crisis of World Inflation* (London: Hamilton, 1974), 9–13.

iyimserlikten veya kör umuttan gelmez.”⁵ Gün gün, yıl yıl, eylemi yapmaktan gelir. Büyük şirketler, spesifik, metodik ve tutarlı disiplini kullanır. İnsanlarını öz-disipline sahip ve sorumlu olmaya teşvik eder. İyi veya kötü yönde olsun, değişime aşırı bir tepki göstermez. Gözlerini uzak ufuklarda tutar. Her şeyin üstünde, en iyi ihtimalle şirketi bir süreliğine ayağa kaldıran, ama uzun vadede gelişim kaydetmek için ihtiyaç duyulan derinlemesine kuvveti tedarik edemeyen, kahraman, karizmatik liderlere bel bağlamazlar.

Burns, Rees-Mogg ve Collins tarafından telaffuz edilen ilkelerin klasik bir örneği, Ki Tisa ve Ahare Mot arasında, ilk Yom Kipur ile ikincisi arasında, Moşe’nin kahramanca liderliği ile yıllık bir *teşuva* ve kefaret gününün sessiz, abartısız Koenlik disiplini arasında meydana gelmiş olan dönüşümdür.

İdealleri, kalbin alışkanlıklarını şekillendiren hareket kurallarına dönüştürmek, Yahudilik ve liderliğin ana konusudur. **Peygamberlerin verdiği ilhamı asla kaybetme; ama aynı zamanda, idealleri hareketlere ve hayalleri başarılı realiteye dönüştüren rutinleri de asla kaybetme.**

ŞABAT SOFRASI İÇİN SORULAR

1. Yahudi Kanunu, Yahudi halkının manevi ve entelektüel enerjisi için nasıl bir kap ve sınırlayıcı görevi görmektedir?
2. Ben Pazi’nin ilkesinin Tora’nın en önemli ilkesi olarak görülmesi sizi şaşırttı mı, yoksa bu size makul mü geliyor?
3. İstikrarlı, gündelik ritüel ve rutinde nasıl ilham bulabilirsiniz?

www.RabbiSacks.org

[f](#) [t](#) [@](#) [v](#) @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks’in Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir

⁵ Jim Collins, *Good to Great* (New York: HarperBusiness, 2001); *Great by Choice* (New York: HarperCollins, 2011), 55.